

Forslag til lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed.

(Ændring af lov nr. 217 af 7. juni 1952).

Fremsat den 10. marts 1954 af *undervisningsministeren*.

§ 1.

Stk. 1. Det i henhold til § 2 i lov nr. 230 af 27. maj 1950 om ændring i lov om tipning, jfr. lov nr. 216 af 7. juni 1952, til inddragelse i en studiefond bestemte restbeløb af tips-tjenestens årlige overskud samt det i henhold til § 0 i lov nr. 000 af 00. 0000000 0000 om ændring i lov nr. 147 af 10. april 1922 om afgift af arv og gave, jfr. lov nr. 255 af 4. juni 1947, angivne beløb, svarende til 20 pct. af de årlige afgifter af arv og gave overføres som løbende indtægt til den ved undervisningsministeriets foranstaltning i henhold til ovennævnte lov nr. 230 af 27. maj 1950, jfr. lov nr. 217 af 7. juni 1952, oprettede „Ungdommens uddannelsesfond“.

Stk. 2. Som kapitalformue henlægges til fonden det i medfør af nævnte lov nr. 216 af 7. juni 1952 tidligere overførte, men ved denne lovs ikrafttræden endnu ikke forbrugte beløb af anslået 7 300 000 kr., der anbringes og forvaltes ved undervisningsministeriets foranstaltning efter forud indhentet erklæring fra fondens bestyrelse, jfr. herom nedenfor § 3. Renterne af kapitalformuen kan efter bestyrelsens skøn over behovet i det enkelte finansår enten anvendes til supplement af de i stk. 1 nævnte indtægtsbeløb eller tillægges kapitalen.

Stk. 3. Kapitalen tjener som en reservefond. Efter indstilling af fondens bestyrelse kan undervisningsministeriet tillade, at der i finansår, hvor behovet for støtte er særligt stort, anvendes det fornødne beløb af reservefondens til forøgelse af de løbende indtægter. Det påhviler fondens bestyrelse at drage omsorg for, at forbrugte kapital-

beløb påny tillægges kapitalen gennem oplæg af tilsvarende indtægtsbeløb, såsnart forholdene tillader dette.

§ 2.

Stk. 1. Det i henhold til § 1 til rådighed værende årlige beløb anvendes til legater eller studielån til ubemidlede dygtige og evnerige unge, der søger uddannelse ved offentlig anerkendte læreanstalter og fagskoler, derunder også i gymnasieskolernes gymnasieklasser og på seminarierne og forberedelseskurser til disse.

Stk. 2. Enhver, der opfylder de i stk. 1 nævnte betingelser, er berettiget til støtte af fondens midler i et sådant omfang, at der tilvejebringes sikkerhed for, at ingen egnet og interesseret ung hindres af økonomiske grunde i at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse.

§ 3.

Stk. 1. Til at forestå fondens virksomhed med de i denne lov angivne begrænsninger nedsætter undervisningsministeren en bestyrelse bestående af 4 repræsentanter for centraladministrationen, (1 for undervisningsministeriet, 1 for handelsministeriet, 1 for landbrugsministeriet og 1 for finansministeriet), 3 repræsentanter for den uddannelsessøgende ungdom, 3 repræsentanter for de af loven omfattede uddannelsesanstalter samt 3 andre af ministeren udpegede medlemmer. Et af medlemmerne beskikkes af ministeren til bestyrelsens formand.

Stk. 2. Fondens bestyrelse træffer i overensstemmelse med de derom af undervisningsministeriet givne nærmere direktiver bestemmelse om fordelingen af det disponible årlige beløb i hovedsummer for hvert af de pågældende områder.

Ved denne fordeling tages der navnlig hensyn til elevernes trang og egnethed for den pågældende uddannelse; endvidere lægges der vægt på uddannelsens varighed og bekostning, antallet af elever under det pågældende studieområde samt forekomsten af allerede eksisterende understøttelsesmidler.

Bestyrelsen træffer på tilsvarende måde bestemmelse om, i hvilket forhold de enkelte hovedsummer kan anvendes til legater og til studielån.

Stk. 3. Den nærmere fordeling af de i stk. 2 nævnte hovedsummer foretages indenfor hvert område af vedkommende styrelse eller institution gennem de indenfor de forskellige uddannelsesområder allerede eksisterende eller for formålet fremtidigt oprettede legat- eller stipendieudvalg. Studielån ydes og administreres dog fortrinsvis gennem institutionen Dansk Studiefond.

§ 4.

Over anvendelsen af de i de foregående bestemmelser nævnte hovedsummer aflægges der årligt for hvert styrelsesområde et særligt regnskab, der indsendes til vedkommende ministerium, som foranlediger det revideret af særlige, af hovedrevisoraterne udpegede revisorer. De reviderede særregnskaber afgives til fondens bestyrelse. Bestyrelsen lader på grundlag af særregnskaberne udarbejde et samlet regnskab, der revideres af en af 4. hovedrevisorat udpeget revisor og afgives til undervisningsministeriet. De årlige samlede regnskaber tilligemed en beretning om fondens status og virksomhed forelægges folkettinget og finansministeren.

§ 5.

Undervisningsministeren bemyndiges til at træffe de iøvrigt nødvendige bestemmelser og foranstaltninger til denne lovs gennemførelse. Disse bestemmelser skal indeholde nærmere retningslinier til sikring af en ensartet administration af fondens midler, herunder en skala for størrelsen af årsstipendier og studielån.

Bemærkninger til lovforslaget.

I lov nr. 217 af 7. juni 1952 om den ved lov nr. 230 af 27. maj 1950 om ændring i lov om tipning af 9. juni 1948 oprettede studiefonds forvaltning og virksomhed (loven om „Ungdommens uddannelsesfond“) § 6 er det bestemt, at loven vil være at optage til revision i folketingssamlingen 1954—55.

Gennemførelsen af loven om Ungdommens uddannelsesfond betød et skridt i retning af den lige adgang til den højere uddannelse, idet fonden principielt yder støtte til alle uddannelsesområder, herunder også den faglige uddannelse.

Da der imidlertid efter loven alene uddeles 1,5 mill. kr. årlig, har fonden været nødt til at foretage visse begrænsninger, idet der ellers praktisk talt intet ville blive til rådighed for den enkelte.

Fonden har således udelukket 1) aftenundervisning, 2) dagundervisning under $\frac{1}{2}$ år, 3) uddannelsesområder, hvor støtten i forvejen var lige så god eller bedre — som f. eks. for seminarieelevernes

vedkommende — end den ville blive indenfor tilsvarende områder efter fondens oprettelse.

Endvidere er lærlinguddannelsen holdt udenfor på grund af denne uddannelses særlige karakter; også gymnasieuddannelsen har hidtil været udelukket.

Ved den første uddeling af fondens midler, der er foretaget i begyndelsen af 1953, er 10 pct. af de 1,5 mill. kr. eller 150 000 kr. overført til Dansk Studiefond for at forøge studiefondens udlånmuligheder indenfor de af denne støttede områder. De resterende 1 350 000 kr. fordeltes på studieområder, der repræsenterede godt 19 000 elever, hvorved det til rådighed værende gennemsnitsbeløb pr. elev indenfor de støttede områder øgedes med ca. 70 kr. til ca. 200 kr. pr. elev.

Da kapitalen langt fra er tilstrækkelig til at sikre en årlig renteafkastning af denne størrelse, og da tipstjenestens overskud, af hvis eventuelle sidste

rest denne fond tilgodeses, tilmed er stadig dalende, således at der i 1953 intet har kunnet overføres til fonden, kan det forudses, at fondens midler vil være opbrugt i løbet af 6—7 år.

Det er derfor allerede af den grund tvingende nødvendigt at overveje, hvorledes fondens fremtidige eksistens kan sikres. Men herudover vil det være af største betydning, at en væsentlig forbedring af de eksisterende støttemuligheder samtidig tilvejebringes.

En sådan forbedring må have til formål, at der dels stilles et langt større beløb til rådighed for de allerede understøttede områder, dels inddrages flere områder under fonden. En særlig vægt må lægges på, at gymnasieuddannelsen inddrages under stipendieordningen, idet gymnasieklasserne er det første led i den højere uddannelse og — som forholdene er nu — den første økonomiske hindring for ubemidlede unges adgang til en sådan uddannelse.

Foruden gymnasierne — herunder naturligvis også eleverne på studenterkursus — bør eleverne på en større kreds af de faglige skoler komme i betragtning ved uddeling af fondens midler. Endvidere bør der til elever på seminarierne, herunder forskoleseminarierne, og til elever på seminariernes forberedelseskursus ydes understøttelse til eventuel supplerende af allerede bevilgede understøttelser.

For uddannelsen ved universiteterne og de højere læreanstalter er der ganske utilstrækkelige stipendiemidler til rådighed. Imidlertid har den omstændighed, at det frie universitetsstudium giver de studerende mulighed for at klare sig ved hjælp af lønnet arbejde, medført, at de studerende i stigende omfang er blevet tvunget ind i erhvervs-mæssigt arbejde, således at der under efterkrigs-årenes gunstige beskæftigelsesforhold faktisk ikke har været så stort et behov for støtte. En forandring af denne situation vil imidlertid indtræffe, når den store tilvækst af unge når studiealderen (omkring 1960), og da det også bør tilstræbes, at universitetsstudierne kan gennemføres af ubemidlede uden forsinkende ekstraarbejde ikke mindst i den sidste del af studietiden, bør der allerede nu reserveres et større beløb til forbedring af de studerendes stilling.

Et forslag til en virkelig demokratisering af den videregående uddannelse foreligger i de af ungdomskommissionen i årene 1949—52 afgivne betænkninger. Kommissionens forslag omfatter gymnasiet, hvortil der tænkes ydet årlig 1,6—2 mill. kr. (1949-priser), den videregående faglige uddannelse, hvortil der tænkes ydet 2,3 mill. kr. i stipendier og

3,6 mill. kr. i lån (1952-priser), samt uddannelsen ved universiteterne og de højere læreanstalter, hvortil et årligt stipendiebeløb af 8,5 mill. kr. (1952) tænkes ydet. En gennemførelse af kommissionens forslag ville altså allerede efter det ved afgivelsen af de ovennævnte betænkninger gældende prisniveau og det dagældende elevtal betyde en årlig udgift på godt 12 mill. kr. samt en eengangsudgift til en lånefond. Den samlede udgift til stipendier og lån kan på basis af det nugældende prisniveau og elevtal anslås til ca. 20 mill. kr. årligt.

Imidlertid vil det under hensyn til den finansielle situation næppe være muligt i fuldt omfang at gennemføre dette forslag allerede nu. Et betydningsfuldt skridt henimod en gennemførelse af kommissionens forslag vil dog være gjort, og en nogenlunde rationel udvidelse af ungdommens uddannelsesfonds virksomhed opnået ved, at det normalbeløb, der årligt uddeles af fonden, forhøjes ved tilkomsten af de i dette lovforslags § 1 omhandlede midler, hidrørende fra afgifterne af arv og gave samt fra krigsforsikringspræmierne for privat indbo, hvorved de indtægter, der årligt står til fondens rådighed, forventes forøget til ca. 10 mill. kr., fordelt med ca. 2½ mill. kr. til gymnasieuddannelsen, ca. 4½ mill. kr. til uddannelsen ved universiteter og højere læreanstalter, ca. ½ mill. kr. til uddannelsen ved seminarier m. v. og ca. 2½ mill. kr. til den faglige uddannelse. Er disse midler utilstrækkelige til dækning af det enkelte års behov, kan der gøres indgreb i reservefonden.

De foreslåede ændringer i lov nr. 217 af 7. juni 1952, for hvilke der redegøres nærmere nedenfor, er udformet med denne foreløbige målsætning for øje.

Til § 1.

Fondens midler tilvejebringes i første række gennem de i stk. 1 omhandlede løbende indtægter, af hvilke man som ovenfor nævnt for tiden kun kan regne med den fonden tilfaldende andel i provenu et ved den nylig stedfundne forøgelse af visse arveafgifter, medens tipstjenestens årlige overskud har vist en sådan nedgang, at der, som allerede anført i de indledende bemærkninger, i 1953 intet restbeløb fandtes til inddragelse i studiefonden. Fondens andel i afgifter af arv og gave på 20 pct. af de samlede afgifter anslås at ville andrage mellem 9 og 9½ mill. kr.

Herudover er der tilført fonden den i stk. 2 anførte kapitalformue af anslået 7 300 000 kr., der dels gennem de renter, formuen vil kunne indbringe, kan bidrage til forøgelse af indtægterne, dels skal tjene som reservefond. Da fondens formål —

en effektiv og fra år til år så vidt muligt ensartet støtte af kvalificerede unge, der søger en videregående uddannelse — forudsætter, at der af fonden årligt kan stilles et sådant beløb til disposition til legater og studielån, at ansøgere med lige kvalifikationer ikke stilles væsentligt ugunstigere i finansår, hvor støttebehovet er ekstraordinært stort, end i øvrige finansår, vil det i enkelte år kunne være nødvendigt at gøre indgreb i reservefonden. Sådant indgreb foreslås dog i hvert enkelt tilfælde gjort afhængigt af undervisningsministeriets godkendelse. Under hensyn til nødvendigheden af, at fondens ovenangivne formål til enhver tid kan opfyldes, foreslås det at begrænse kravet om reservefondens restitution til et pålæg til bestyrelsen om at drage omsorg for, at dette sker, så snart forholdene tillader dette.

Forudsat at de fra afgiften af arv og gave hidrørende indtægter ikke beløber sig til mere end det ovennævnte beløb af 9—9½ mill. kr. årligt, og dersom tipstjenestens overskud ikke i de kommende år udviser en sådan stigning, at det i lov nr. 230 af 27. maj 1950 omhandlede restoverskud påny fremkommer, vil kapitalformuen kunne være opbrugt i løbet af relativt få år.

Til § 2.

Som det vil fremgå af de følgende bemærkninger vedrørende de enkelte uddannelsesområder vil behovet for støtte inden for henholdsvis gymnasieuddannelsen, seminarieuddannelsen, den faglige uddannelse og uddannelsen ved universiteter og andre højere læreanstalter kun delvis kunne imødekommes ved en årlig uddeling af studielån og legater til et beløb af ialt ca. 10 mill. kr.

I. *Gymnasieuddannelsen.*

Med almenskoleloven af 24. april 1903 fjernedes den vigtigste organisatoriske hindring for lige adgang til studentereksamen og dermed til den højere uddannelse.

Før den tid havde kun børn, der meget tidligt var sat i latinskole mulighed for at blive student. Nu sker optagelse i mellemskolen — som forbereder til gymnasiet — på grundlag af undervisningen i folkeskolens grundskole, og forsåvidt kan ethvert barn med lyst og evner føres frem til studentereksamen, uanset hvilken skole det er begyndt i.

I bemærkningerne til forslaget til almenskoleloven fremhæves det som et af formålene med den nye skoleordning, at forældrenes stand og formuevilkår bør have så lidt som muligt at sige for afgørelsen af

spørgsmålet om, hvilken uddannelse deres børn skal have, og til hvilket mål de skal føres frem.

Selvom der ikke er tvivl om, at almenskolelovens skoleordning har tilført gymnasiet elever fra samfundsgrupper, som ellers ville være holdt udenfor i større eller mindre grad, er der dog stadig en række økonomiske, geografiske og tildels pladsmæssige faktorer af stor betydning, som regulerer eller virker begrænsende på tilgangen til gymnasierne, og som alle medfører en betydelig ulighed i adgangen til studentereksamen. I ungdomskommissionens betænkning: Ungdommens adgang til den højere uddannelse I. Gymnasiet (1949) er der foretaget en undersøgelse af gymnasieelevernes fordeling på socialgrupper, som viser, at størstedelen af gymnasieeleverne kommer fra de bedre og bedst stillede dele af befolkningen. Ved en tilnærmet beregning af de forskellige befolkningsgruppers kontingent af gymnasieelever og de samme befolkningsgruppers andel i forsørgere med børn i gymnasiealderen er kommissionen nået til, at unge, hvis forsørgere har akademisk uddannelse, anden højere uddannelse eller er større næringsdrivende (betegnede som socialgruppe A), har en seks gange så stor sandsynlighed for at komme i gymnasiet som unge i almindelighed, medens de unge, hvis forsørgere er husmænd eller fiskere, faglærte eller ufaglærte arbejdere (socialgruppe C) har knapt en fjerdedel af en normal mulighed.

Nu er denne fordeling, som også påpeget af ungdomskommissionen, ikke alene resultatet af ulige økonomiske muligheder allerede fordi en akademisk uddannelse i vore dage ingenlunde er ensbetydende med særlig gode muligheder for at lade børnene få en højere uddannelse. Også tradition og milieu og en vis omvurdering af den akademiske uddannelses anseelse og betydning for social og navnlig økonomisk opstigning er betydende årsager til uligheden mellem de forskellige befolkningsgruppers andel i tilgangen til gymnasiet.

Imidlertid må forsørgernes uens økonomiske forhold stadig antages at være den vigtigste årsag til den ulige fordeling af gymnasieeleverne og samtidig den af de regulerende faktorer, som det kan være naturligt og rimeligt for det offentlige at søge at afbøde virkningerne af.

Ministeriet har kunnet tiltræde ungdomskommissionens forslag om, at dette mål søges nået ad 3 forskellige veje:

Stipendier til mindrebemidlede elever.

Gratis eller billige skolebøger.

Bortfald af skolepenge.

Medens de to sidste foranstaltninger — som

bør komme alle tilgode — vil blive genstand for et selvstændigt lovforslag, tager nærværende forslag sigte på gennemførelse af en stipendieordning væsentlig efter de af ungdomskommissionen foreslåede retningslinier, men således at ordningen henlægges under Ungdommens uddannelsesfond og bekostes af de til fonden henlagte midler.

En stipendieordning må tage sit udgangspunkt i de forhold, der i særlig grad bevirker ulighed i forsørgernes muligheder for at lade børnene gennemgå en gymnasieuddannelse: Lang afstand til nærmeste gymnasium og forsørgernes svigtende økonomiske evne.

Retningslinien må herefter være, at det tilstræbes, at de unge, som bor langt fra en gymnasieskole, økonomisk stilles, som om de boede nær skolen, og at de, hvis forsørgere ikke har økonomisk evne til fuldt ud at bære udgifterne ved fortsat skolegang, stilles, som om dette var tilfældet. Overensstemmende hermed (og med den svenske stipendieordning) bør stipendierne kunne ydes, dels som hjælp til befodringsudgifter og opholdsudgifter på fremmed sted (svensk grundstipendium) i mindre grad afhængigt af forsørgernes økonomiske forhold, dels som en understøttelse til gennemførelse af en gymnasieuddannelse, betinget af forsørgernes manglende økonomiske evne (svensk behovsstipendium).

Udformningen af de nærmere regler herfor foreslås overladt til undervisningsministeriet.

Fælles for alle arter af stipendier bør være, at eleverne skal egne sig for en gymnasieuddannelse og give grundet håb om heldigt at kunne gennemføre den. Stipendium bør derfor i almindelighed først uddeles efter optagelsen i 2.g., men i så fald med tilbagevirkende kraft for 1. g.

Udgifterne ved den foreslåede stipendieordning kan kun beregnes med nogen usikkerhed. Hvis man med ungdomskommissionen antager, at ca. halvdelen af gymnasiets elever opfylder de økonomiske betingelser for stipendium, og at de to trediedele heraf kan betegnes som studieegnede, vil der hvert år være omkring 3000 gymnasie- og kursus elever, som vil kunne komme i betragtning. Regnes der som af ungdomskommissionen med et gennemsnitsstipendium på 700 kr., bliver udgiften til *transgstipendier* 2,1 mill. kr. årlig, men det højere prisniveau vil bevirke, at beløbet nu må forhøjes noget, antagelig til ca. 2,5 mill. kr. Endvidere må man holde sig for øje, at beløbet efter hele forslagets formål vil stige med tiden.

De årlige udgifter til *befodringshjælp* er af ungdomskommissionen anslået til 240 000 kr.

Udgifterne til opholdshjælp lader sig ikke beregne på grundlag af forhåndenværende materiale.

De samlede udgifter ved forslaget kan herefter skønsmæssigt opgøres således:

Egentlige stipendier	2 500 000 kr.
Befodringshjælp	250 000 -
	<hr/>
	2 750 000 kr.

hvortil kommer udgifterne til opholdshjælp.

Ved ordningens gennemførelse kan den på finansloven nu opførte bevilling til stipendier (ca. 38 000 kr.) inddrages, ligesom med rimelighed udbyttet af stipendiefondene og stipendieoverskudsfondene ved de gamle statsskoler, der efter de af ungdomskommissionen tilvejebragte oplysninger udgør ialt ca. 64 000 kr., må tages i betragtning ved opgørelsen af de midler, der er til rådighed til dækning af behovet.

Udgifterne til støtte af gymnasieelever vil efter foranstående andrage et noget større beløb end de i de indledende bemærkninger nævnte ca. 2½ million kr. årligt, hvorfor det kan vise sig nødvendigt at supplere understøttelserne af de løbende indtægter med midler fra reservefonden.

II. Uddannelsen ved universiteterne og de andre højere læreanstalter.

Som anført i de indledende bemærkninger til dette lovforslag er den støtte, der hidtil gennem Ungdommens uddannelsesfond har kunnet ydes de studerende ved de højere læreanstalter, så utilstrækkelig, at det har været ganske udelukket, at en studerende som følge af den ydede støtte skulle kunne opgive eventuelt indtægtsgivende arbejde i studietiden eller undlade at rejse lån til finansiering af sit studium.

En væsentlig forhøjelse af de ydede stipendier er således en nødvendighed, hvis lige adgang til den højere uddannelse uanset de økonomiske vilkår skal kunne opnås.

I den af Ungdomskommissionen afgivne betænkning om „Ungdommens adgang til den højere uddannelse“ II, studierne ved universiteterne og de højere læreanstalter, er man nået frem til et gennemsnitligt stipendiebeløb på 1 534 kr. årligt + et pristalsreguleret tillæg, der fra 1. april 1954 vil udgøre 80 pct., eller ialt ca. 2 760 kr. årligt pr. studieegnet, trængende student.

Ved universiteterne og de højere læreanstalter findes ialt ca. 12 000 studerende.

Ved anvendelsen af de af Ungdomskommissionen i nævnte betænkning anførte retningslinier for at finde frem til det antal studerende, der skønnes at kunne komme i betragtning ved fordelingen af fondens stipendier, jfr. herom ovenfor under I, mener man at kunne nedsætte antallet af studie-

egnede, trængende studenter til ca. 4 000, idet man herved har foretaget reduktioner i elevtallet på grund af frafald blandt de studerende, disses økonomiske forhold samt manglende studieegnethed.

Skulle man straks yde alle disse 4 000 studerende en gennemsnitlig årlig understøttelse på ca. 2 760 kr. som foreslået af Ungdomskommissionen, ville der hertil udkræves et samlet stipendiebeløb på ca. 10 mill. kr. årlig (nemlig ca. 11 mill. kr. med fra- drag af allerede eksisterende legat- og stipendie- midler, ca. 1 mill. kr., jfr. herom nærmere Ung- domskommissionens nævnte 2. betænkning side 73).

Selv om der er behov for et gennemsnitligt årligt understøttelsesbeløb af nævnte størrelse, mener man dog ikke, at det er økonomisk muligt at gennemføre Ungdomskommissionens forslag fuldt ud allerede nu, og der vil — også under hensyn til de øjeblikke- lige muligheder for at opnå nogen indtægtsgivende bibeskæftigelse — heller ingen betænkelighed være ved en successiv gennemførelse af forslaget.

Imidlertid vil et årligt understøttelsesbeløb på kun $4\frac{1}{2}$ à 5 mill. kr. til de studerende ved univer- siteterne og de andre højere læreanstalter betyde, at en drastisk nedskæring af den af Ungdomskom- missionen nævnte sats må foretages; dersom det ovenfor angivne antal af studieegnede, trængende studenter — ca. 4 000 årligt — ikke nedbringes, vil man uden at angribe reservefonden kun kunne yde en gennemsnitsunderstøttelse af 13 à 1400 kr. årlig pr. student.

Denne gennemsnitlige støtte vil muligt kunne forhøjes under hensyn til, at en del af studiehjælpen efter fondsbestyrelsens nærmere bestemmelse vil blive ydet i form af rentefrie lån, der senere tilbage- betales, men det må herved erindres, at den kreds af studerende, der ifølge Ungdomskommissionens ovennævnte betænkning (side 73) vil være berettiget til at komme i betragtning ved ydelsen af studie- lån er, noget sværgsmål end kredsen af stipendieberet- tede, idet spørgsmålet om studieegnethed ikke kræves klarlagt som betingelse for opnåelse af lån på samme måde som for ydelse af stipendium. Man står i øjeblikket uden erfaring med hensyn til, hvor- ledes disse faktorer vil påvirke størrelsen og antallet af ydede stipendier.

Med hensyn til spørgsmålet om under hvilke nær- mere betingelser, de studerende efter Ungdoms- kommissionens formening bør være berettigede til henholdsvis stipendium og lån, henvises i det hele til Kommissionens nævnte betænkning, se navnlig dennes side 58—59.

Det foreslås overladt de legatuddelende myndig- heder (f. eks. stipendieudvalgene) ved universi- teterne og de højere læreanstalter på grundlag af

retningslinier, givet af undervisningsministeriet og uddannelsesfondens bestyrelse, at afgøre, i hvilket omfang Ungdomskommissionens herhenhørende synspunkter bør lægges til grund ved midlernes fordeling.

III. Uddannelsen på seminarier m. v.

Til rådighed til understøttelse af seminarielever er der på de årlige finanslove bevilget et anslået beløb af 1 600 000 kr. beregnet således, at der gen- snitlig pr. seminarielev ydes 350 kr. årlig samt herudover til elever på privatseminarierne et beløb af 130 kr. årlig til nedsættelse af skolepengeudgiften (dog at de 350 kr. fra finansåret 1951—52 at regne er midlertidigt nedsat med 10 pct.).

Da elevtallet på seminarierne i 1954 anslås til ialt ca. 4 300, heraf 2 800 på privatseminarierne, må den samlede finanslovbevilling for finansåret 1954—55 påregnes at ville beløbe sig til $4\ 300 \times 350 = 1\ 505\ 000$ kr. (heraf merudgift 150 500 kr.) + $2\ 800 \times 130 = 364\ 000$ kr. eller ialt 1 869 000 kr.

Til understøttelse af trængende elever på forskole- seminarierne er der på de årlige finanslove optaget en anslået bevilling på 40 700 kr., beregnet efter tilsvarende principper som for seminarielever.

Det må hero på et skøn, om man vil foretrække at overføre disse finanslovbevillinger til Ungdom- mens uddannelsesfond udover de ovennævnte be- løb, hidrørende fra arveafgifter og renteindtægter samt muligt fra tipstjenestens restoverskud, eller om man gennem uddannelsesfondens årlige udde- linger vil supplere de eksisterende bevillinger til disse formål, således som det er forudsat under om- talen af uddannelsen ved universiteterne og de andre højere læreanstalter.

Da det synes mindre heldigt inden for uddannel- sesfondens virkeområde at etablere en særordning for seminarielever og elever på forskoleseminarier ved på forhånd for disse at reservere et beløb, der i hvert fald ikke kan være leveret end de eksisterende finanslovbevillinger til støtte af sådanne elever, forekommer det mere hensigtsmæssigt at bevare de nuværende finanslovbevillinger og supplere disse med bevillinger fra uddannelsesfondens i det omfang, hvori finanslovbevillingerne er utilstrækkelige efter de for de øvrige studieområder anvendte under- støttelsesprincipper. Hertil kommer, at en over- førelse af disse finanslovbevillinger til uddannelses- fonden af hensyn til tilvejebringelse af fornøden konsekvens i administrationen efter ministeriets skøn måtte have til følge, at også andre eksisterende finanslovbevillinger til støtte af studerende, elever ved fagskoler m. v. overførtes til fonden, hvad der vel er muligt, men forbundet med en række prakti-

ske vanskeligheder, bl. a. hidrørende fra, at visse bevillinger ydes til bestemte formål som f. eks. tilskuddet til studenternes middagsbespisning.

Går man herefter ud fra, at de eksisterende bevillinger til støtte af elever på seminarier og forskoleseminarier opretholdes uændret, vil det være nødvendigt at afsætte et supplerende beløb under uddannelsesfondens budget for at bringe de heromhandlede understøttelsesbeløb op på samme højde, som man regner med for de øvrige studieområder.

Under forudsætning af, at de i Ungdomskommissionens betænkning angivne retningslinier også på dette område bør lægges til grund, vil ca. $\frac{1}{3}$ af de heromhandlede elever eller ialt ca. 1 480 være økonomisk trængende og studieegnede. Ved anvendelse af den af Ungdomskommissionen foreslåede gennemsnitssats af 2 760 kr. årligt, ville den samlede årlige udgift andrage 4 085 000 kr., hvoraf 1 910 000 kr. dækkes gennem de allerede eksisterende bevillinger. Merudgiften ville altså blive 2 175 000 kr.

En fuldstændig gennemførelse af Ungdomskommissionens forslag er dog som ovenfor under omtalen af universitetsuddannelsen anført næppe økonomisk mulig i øjeblikket; endvidere vil principiel ensartethed med hensyn til størrelsen af de til denne uddannelse og til universitetsuddannelsen ydede stipendier være ønskelig. Reduceres derfor gennemsnitssatsen som ovenfor under II anført til ca. halvdelen, vil merudgiften kun andrage 2 040 000 kr. ÷ 1 910 000 kr. eller ca. 130 000 kr. årlig.

Til eleverne på seminariernes forberedelseskursus (præparandklasserne) er på de årlige finanslove bevilget et beløb af 165 000 kr. Da elevtallet udgør ca. 830, er der gennemsnitlig 200 kr. til rådighed pr. elev.

Efter de ovennævnte principper vil ca. en $\frac{1}{3}$ af det angivne elevtal kunne betragtes som understøttelsesberettiget. Under forudsætning af, at der til hver støtteberettiget elev gennemsnitlig ydes halvdelen af den af Ungdomskommissionen foreslåede gennemsnitsunderstøttelse på 2 760 kr. årlig, vil den samlede understøttelsesbevilling andrage $1\ 380 \times 275 =$ ca. 380 000 kr. Af dette beløb dækker den eksisterende finanslovbevilling 165 000 kr., hvorefter uddannelsesfondens må påregnes at skulle udrede ca. 215 000 kr. til dette formål.

Ved den nærmere fordeling af bevillingen bør der i særlig grad tages hensyn til, at der ydes en virkelig effektiv støtte af de elever på seminariernes forberedelseskursus, der — ofte i en noget senere alder — påbegynder læreruddannelsen uden baggrund af nogen forudgående skoleeksamen.

Efter dette forslag må der til supplerende støtte af elever på seminarier og forskoleseminarier på-

regnes at medgå et beløb af ca. 130 000 kr. årlig og til supplerende støtte af elever på seminariernes forberedelseskursus ca. 215 000 kr. eller ialt 345 000 kr.

Herudover vil det være ønskeligt at yde nogen støtte — efter de oftnævnte retningslinier — til elever, der efter 18 mdr.s militærtjeneste påbegynder kursus på højskoler eller landbrugsskoler. En fuldt tilfredsstillende ekstraordinær stipendieydelse — udover sædvanlig højskoleunderstøttelse — til disse elever ville antagelig efter en rent skønmæssig beregning andrage ca. 300 000 kr. årlig; hvis uddannelsesfondens indtægter ikke overstiger ca. 10 mill. kr. årlig, vil der dog næppe til dette specielle formål kunne disponeres over et større beløb end ca. 150 000 kr.

Ialt vil der således til de under afsnit III omhandlede formål påregnes at ville medgå ca. $\frac{1}{2}$ mill. kr. årlig.

IV. Uddannelsen på de faglige skoler.

Elever, der modtager videreuddannelse på offentlig anerkendte fagskoler (handelsskoler, tekniske skoler, den sociale skole, børnehave- og fritidshjemsseminarierne og andre lignende undervisningsanstalter for børneforsorgens medarbejdere m. v.), får som ovenfor nævnt ligesom de studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter andel i de af den nuværende uddannelsesfond uddelte stipendiebeløb, men ligeledes i utilstrækkeligt omfang, dels fordi man ikke har medtaget uddannelser, der ikke strækker sig over mindst $\frac{1}{2}$ års dagundervisning, eller som i forvejen har understøttelsesbeløb til rådighed på mere end 200 kr. årlig i gennemsnit pr. elev, dels fordi der til de uddannelser, der er medtaget, bliver et for lille understøttelsesbeløb til rådighed.

I den af Ungdomskommissionen afgivne betænkning om „Ungdommens adgang til uddannelserne ved de videregående faglige skoler m. v.“ foreslås det, at der ikke ydes støtte til uddannelser, der varer 6 måneder eller derunder, at uddannelser, der er længere end 6 måneder, men højst varer 2 år, som hovedregel, støttes ved lån, samt at uddannelser, der er længere end 2 år som hovedregel støttes gennem stipendier.

Man mener at kunne lægge den af Ungdomskommissionen opstillede fordeling mellem adgang til lån og stipendier til grund, idet det dog principielt anses for hensigtsmæssigt og økonomisk ubetænkeligt også at give elever, der søger en uddannelse af mindre end 6 måneders varighed adgang til opnåelse af studielån.

Hvis man herefter alene regner med at give sti-

pendier til elever, hvis uddannelse strækker sig over mere end 2 år, og lån til de øvrige elever, kan det elevtal, blandt hvilket stipendieansøgerne vil findes, ifølge Ungdomskommissionens ovennævnte betænkning (side 39) anslås til ca. 1 700, medens det elevtal, blandt hvilke lånsøgerne findes, kan anslås til ca. 2 700. Dette sidstnævnte tal må dog skønmæssigt forhøjes med ca. 300 under hensyn til, at også uddannelser, der varer 6 måneder eller derunder, bør inddrages under studielånsordningen.

I den nævnte betænkning (side 39) anslår Ungdomskommissionen, at ca. halvdelen af hver af disse elevgrupper henholdsvis ca. 850 og 1 500 er økonomisk trængende og egnede for den valgte faglige uddannelse.

Beregnet efter et årligt støttebeløb på 2 760 kr. pr. studieegnet, trængende elev, ville den samlede årlige udgift til stipendier og lån andrage ca. 6 486 000 kr. Foretages en reduktion til gennemsnitsstipendiet for de under afsnit II og III omhandlede studerende, vil udgiften blive nedbragt til ca. 3 243 000 kr. eller afrundet ca. 3¼ mill. kr. årlig. Da imidlertid en væsentlig del af det årligt uddelte beløb ydes i form af lån og således senere tilbagebetales, vil den reelle årlige udgift næppe overstige ca. 2½ mill. kr.

Sammenfattende for de ovenfor under afsnit I—IV omhandlede uddannelsesområder bemærkes, at det ved alle uddelinger af uddannelsesfondens midler bør haves for øje, at det er hensigten med nærværende lovforslag, at der skal tilvejebringes sikkerhed for, at evnerige og økonomisk trængende unge skal kunne påtage sig en videregående uddannelse uden hindringer af økonomisk art. Til opfyldelse af dette mål vil det være nødvendigt, at understøttelse eller studielån ydes på et tidligt tidspunkt — ofte allerede fra uddannelsens påbegyndelse — og fortsat ydes, indtil den pågældende uddannelse uden unødigt forsinkelse er tilendebragt. En særlig effektiv støtte vil ofte være fornøden i uddannelsens slutfase.

Til § 3.

Reglerne om bestyrelsens sammensætning og funktioner foreslås ændret noget i forhold til den gældende ordning. Man finder det hensigtsmæssigt i loven at fastsætte, at repræsentanter såvel for de studerende som for de af loven omfattede uddannelsesanstalter skal have sæde i bestyrelsen sammen med 4 repræsentanter for administrationen, ligesom det skønnes ønskeligt, at bestyrelsen

udvides med endnu 3 af ministeren valgte medlemmer til ialt 13, for derved at sikre den størst mulige alsidighed i bestyrelsens sammensætning. Bestyrelsens bemyndigelse til at fordele summen efter de forskellige uddannelsers behov på samme måde som hidtil foreslås opretholdt, således at den — inden for rammerne af de direktiver, som undervisningsministeriet måtte give — kan bortse fra den i de indledende bemærkninger til dette lovforslag angivne fordeling på de 4 forannævnte uddannelsesgrupper. En sådan frihed for fonden vil være af betydning, dels i den første tid indtil visse erfaringer er gjort, dels under hensyn til den kommende øgede tilvækst af unge, som vil medføre et midlertidigt ekstraordinært støttebehov, der muligt vil have forskellig vægt indenfor de enkelte studieområder. Det bør i det hele være muligt for fonden at føre en smidig støttepolitik.

Man anser det dog for påkrævet, at der under hensyn til de betydeligt forøgede midler, der uddeles af fonden, samt til den mere omfattende kreds af støtteberettigede, af undervisningsministeriet gives nogle nærmere direktiver for de principper, der vil være at lægge til grund for midlernes fordeling.

De legatuddelende myndigheder (f. eks. stipendienævnene) ved de enkelte undervisningsanstalter bør som hidtil foretage fordelingen blandt de studerende efter nærmere fastsatte retningslinier.

Til § 4.

Bestemmelserne om aflæggelse af regnskab og revision er i det væsentlige uændret, idet de foreslåede ændringer først og fremmest tager sigte på at tydeliggøre forretningsgangen. Under hensyn til den betydelige udvidelse af fonden, der tilsigtes med nærværende lovforslag, anser man det dog for naturligt, at det pålægges bestyrelsen fremtidig at forelægge folketinget og finansministeren ikke alene et årligt regnskab med beretning om fondens status, men også en beretning om dens virksomhed.

Til § 5.

Undervisningsministeren foreslås bemyndiget til at træffe de nærmere bestemmelser angående denne lovs gennemførelse. Disse bestemmelser må omfatte nærmere retningslinier for fondens bestyrelse og de enkelte stipendienævne m. v. med henblik på opnåelse af ensartethed ved administrationen af de af fonden uddelte stipendier og studielån og fastsætte en skala for stipendier og lån, der gør det muligt for de unge at skønne over omfanget af den hjælp, de vil kunne påregne til deres uddannelse.